

УДК 336.226.322

DOI: 10.31732/2663-2209-2020-57-66-72

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Шуневич А.С.

аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (067)-598-69-24, e-mail.: ShunevychAS@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6375-3056>

FISCAL EFFICIENCY OF VALUE ADDED TAX IN THE CONTEXT OF OPTIMIZATION OF INDIRECT TAXATION

Shunevych A.

postgraduate student, "KROK" University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine, tel.: (067)-598-69-24, e-mail.:
ShunevychAS@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6375-3056>

Анотація. Розглядається фіскальна роль податку на додану вартість у формуванні та перерозподілі національного доходу та валового внутрішнього продукту. Висвітлено перелік раніше не вирішених частин загальної проблеми. Розглянута економічна сутність поняття податку на додану вартість. Узагальнено визначення терміну фіскальна ефективність. Розглянуто теоретично-доктринальні підходи щодо визначення основних індикаторів фіскальної ефективності податку шляхом аналізу публікацій та досліджень сучасних українських та зарубіжних науковців. Проведена класифікація індикаторів шляхом групування показників фіскальної значимості та фіскальної ефективності податку. На основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики проведено розрахунки основних індикаторів фіскальної ефективності податку на додану вартість: коефіцієнт ефективності у валовому внутрішньому продукті), ефективна ставка оподаткування податком на додану вартість та продуктивність податку на додану вартість. Проведений аналіз отриманих розрахунків в період 2014-2018 років. Проведено розрахунок показників індикаторів фіскальної значимості податку на додану вартість, дослідженого питомо вагу податку у Державному бюджеті України та валовому внутрішньому продукті. Проведений аналіз динаміки отриманих розрахунків в період 2014-2018 років. На основі проведеного аналізу публікацій та досліджень узагальнено проблемні питання щодо справляння та адміністрування податку на додану вартість та їх вплив на фіскальну ефективність та фіскальну значимість податку на додану вартість. Надано рекомендації щодо напрямків підвищення показників фіскальної ефективності та значимості податку на додану вартість в Україні. Зроблено висновки щодо викладеного матеріалу. Узагальнено результати проведеного аналізу, проблемні питання та шляхи підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість.

Ключові слова: непряме оподаткування, податок на додану вартість, фіскальна ефективність, фіскальна значимість, оптимізація.

Формул.: 5, рис.: 0, табл.: 2, бібл.: 12

Annotation. The fiscal role of value added tax in the formation and redistribution of national income and gross domestic product is examined. The list of previously unsolved parts of the general problem is covered. The economic essence of the concept of value added tax is considered. Definition of the term fiscal efficiency is generalized. Theoretical doctrinal approaches to the determination of the main indicators of fiscal efficiency of tax through the analysis of publications and researches of modern Ukrainian and foreign scientists are considered. The indicators were classified by grouping of indicators of tax fiscal importance and tax fiscal efficiency. Based on data from the State Treasury Service of Ukraine and the State Statistics Service, the calculations of the main indicators of fiscal efficiency of value added tax, coefficient of efficiency in gross domestic product), effective rate of value added tax and productivity of value added tax. The analysis of the received calculations in the period 2014-2018 was conducted. The indicators of fiscal significance of the value added tax indicators, examined by the specific weight of the tax in the State Budget of Ukraine and the gross domestic product, were calculated. The analysis of the received calculations in the period 2014-2018 was carried out. Based on the analysis of publications and research, the problematic issues related to the collection and administration of value added tax and their impact on fiscal efficiency and fiscal significance of the value added tax have been generalized. Recommendations are given on directions for improving fiscal performance and the value of value added tax in Ukraine. Conclusions have been made regarding the material presented. The results of the analysis, problematic issues and ways of improving the fiscal efficiency of value added tax are summarized.

Key word: indirect taxation, value added tax, fiscal effectiveness, fiscal relevance, optimization.

Formulas: 5; fig.: 0; tabl.: 2, bibl.: 12

Постановка проблеми. На сьогодні податок на додану вартість залишається домінуючим непрямим фіскальним інструментом наповнення Державного бюджету. В той же час, в умовах економічних змін та реформування економіки, загострилися проблеми з недостатнім рівнем його фіскальної ефективності. Зважаючи на місце податку на додану вартість у системі непрямого оподаткування, а також серед джерел доходів Державного бюджету, аналіз фіскальної ефективності дозволить оцінити стан, ефективність адміністрування та справляння податку та виробити план дій щодо виявлення резервів його мобілізації.

Через недоліки чинного податкового законодавства суб'єкти-платники податку зловживають схемами з мінімізації сплати податку або збільшенням рівня податкового відшкодування, що призводить до втрати державою стабільного джерела доходу.

Саме тому доцільно проводити аналіз та прогноз фіскальної ефективності вищевказаного податку, що і зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед публікацій та досліджень сучасних науковців обрана проблематика є надзвичайно актуальною і їй присвяченні численні наукові статті, серед яких ми можемо виділити праці Горина В. [3], Дахнової О.Є. [4], Оксенюка О.І. [5], Румика І.І. [8], Серебрянського Д.М. [9], Федун Л.М. [11], Слатвінської М.О. [10].

Варто також відмітити і праці, які присвячені систематизації показників фіскальної ефективності податків, а саме праці Піскової Ж.В [6] та Кінна М. [12]. Однак не зважаючи на численні публікації з даної теми, актуальним залишається питання постійного моніторингу та оцінювання стану показників фіскальної ефективності для вдосконалення та розвитку діючої системи адміністрування податку на додану вартість.

Податок на додану вартість обґрунтовано вважають найефективнішим

видом податків з обігу, тому в сучасних умовах ПДВ є обов'язковим елементом податкової системи абсолютної більшості країн з різним рівнем економічного розвитку. Відповідно до аналізу звітів Державної казначейської служби України цей податок займає ключове місце серед непрямих податкових надходжень і займає суттєве місце в доходах Державного бюджету [7].

Все це визначає критично важливе значення ПДВ у податковій системі України. На сучасному етапі розвитку країни актуальним досі залишається питання щодо збільшення фіскальної ефективності податку на додану вартість.

Проблематика підвищення результативності державної податкової політики в сфері адміністрування податку на додану вартість є актуальною для сучасної української наукової думки. В той час більшість праць розглядає збільшення фіскальної ефективності податку на додану вартість лише як самостійного податку, а не як складової ланки системи непрямого оподаткування в цілому.

Адміністрування податку на додану вартість потребує чітких шляхів удосконалення та наближення до норм податкового законодавства ЄС для подолання проблеми тіньового обігу продукції та ухилення від сплати визначених законодавством фіскальних платежів.

Так, Піскова Ж.В зауважує, що «оцінювання - процес, що потребує постійного удосконалення через специфічність призначення: здатність отримувати об'єктивну інформацію, за допомогою якої простежується рівень розвитку об'єкта оцінювання, визначати напрямки покращення існуючого стану і вносити корективи, як у діяльність, так і без посередньо в саму систему оцінювання щодо критеріїв та показників» [6].

Саме тому доцільним є визначення фіскальної ефективності податку на додану вартість з урахуванням структури оподаткування, оцінки впливу інструментів податкового регулювання на рівень тіньової економіки.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні економічної сутності поняття податку на додану та теоретично-доктринальних підходів щодо визначення основних індикаторів його фіскальної ефективності податку, аналізі кількісної оцінки фіскальної ефективності через розрахунок відповідних індикаторів та обґрунтування шляхів удосконалення податкового адміністрування податку на додану вартість.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальне податкове законодавство визначає податок на додану вартість (надалі – ПДВ) як непрямий податок, який нараховується та сплачується з постачання (продажу) товарів (у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору) на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу / орендарю) послуг, робіт, а також ввезення товарів на митну територію України [1, ст.14].

Щодо терміну «фіскальна ефективність», то сучасна українська наукова думка наводить багато визначень. На нашу думку, найточніше визначення надав у своїй праці В.Горин. Він вважає, що фіскальна ефективність полягає у спроможності податку забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів [3].

Також автор зазначає, що характеристиками вимірювання показника виступають абсолютні обсяги та питома вага надходжень податку в доходах бюджету і ВВП, рівень ефективної ставки податку, його продуктивності та інші [3].

На основі аналізу наукових праць вчених Серебрянського Д.М. [9], Дахнової О.Є [4], Горина В. [3], та Кінна М. [12] ми можемо провести систематизацію основних індикаторів, за допомогою яких розраховується рівень фіскальної ефективності ПДВ і звести їх у дві групи:

- показники (індикатори) фіскальної ефективності ПДВ;

- показники (індикатори) фіскальної значимості ПДВ.

До першої групи індикаторів фіскальної ефективності ПДВ можемо віднести наступні показники: коефіцієнт ефективності ПДВ у валовому внутрішньому продукті (надалі – ВВП), ефективна ставка оподаткування ПДВ (або С-*efficiency*) та продуктивність ПДВ.

Так, коефіцієнт відношення ефективності податку у ВВП визначається як частка надходження ПДВ у ВВП, поділена на стандартну ставку і використовується як сумарний індикатор ефективності. Для його розрахунку використовують наступну формулу:

$$K_{\text{ве}} = \frac{\text{ПН}_{\text{ПДВ}}}{\text{ВВП}} * \frac{100\%}{\text{СП}_{\text{ПДВ}}} \quad (1)$$

де: $K_{\text{ве}}$ – коефіцієнт відношення ефективності;

$\text{ПН}_{\text{ПДВ}}$ – податок на додану вартість;

ВВП – валовий внутрішній продукт;

$\text{СП}_{\text{ПДВ}}$ – загальна ставка податку на додану вартість

Коефіцієнт ефективності ПДВ у ВВП показує, скільки надходжень податку у відсотках до ВВП припадає на 1% номінальної ставки. Цей коефіцієнт використовується як діагностичний інструмент для оцінки рівня віддачі національної економіки і є адекватним тільки за наявності однієї ставки податку.

Варто відмітити, що виходячи із положень чинного податкового законодавства в Україні діють три ставки ПДВ у розмірі 0%, 7% та 20%, що призводить до виникнення похибки щодо точності показника, що розраховується. Для коректності дослідження ми будемо розраховувати подальші показники беручи за основу загальну ставку ПДВ у розмірі 20%.

Наступним показником виступає ефективна ставка ПДВ. Даний показник висвітлює відносну ефективність адміністрування ПДВ, а саме: чим ближче значення показника до нормативної ставки ПДВ, тим ефективнішим є процес його

адміністрування та рівномірність застосування ставки податку до бази оподаткування [10].

Класичний підхід щодо визначення ефективної ставки ПДВ передбачає визначення співвідношення фактично сплаченого ПДВ і категорій споживання, з яких він сплачується:

- кінцевих споживчих витрат домогосподарств;
- кінцевих споживчих витрат некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства;
- кінцевих споживчих витрат уряду, що представляють показник видатків зведеного бюджету за мінусом оплати праці працівників бюджетних установ, виплат процентів (доходу) за зобов'язаннями, субсидій і поточних трансфертних виплат [10].

В формульному вигляді показник має наступний вигляд:

$$EFC_{\text{ПДВ}} = \frac{ПН_{\text{ПДВ}}}{V_{\text{дг}} + V_{\text{но}} + V_{\text{у}}} * 100\% \quad (2)$$

де: $EFC_{\text{ПДВ}}$ – ефективна ставка ПДВ;
 $ПН_{\text{ПДВ}}$ – фактичні надходження ПДВ;

$V_{\text{дг}}$ – кінцеві споживчі витрати домогосподарств;

$V_{\text{но}}$ – кінцеві споживчі витрати некомерційних організацій;

$V_{\text{у}}$ – кінцеві споживчі витрати уряду.

Останнім показником виступає продуктивність ПДВ, який полягає у відношенні ефективної ставки ПДВ до нормативної ставки ПДВ і відображає рівень оподаткування податкової бази.

Даний показник можна записати наступним чином:

$$PR_{\text{ПДВ}} = \frac{EFC_{\text{ПДВ}}}{СП_{\text{ПДВ}}} * 100\% \quad (3)$$

де: $PR_{\text{ПДВ}}$ – продуктивність ПДВ;

$EFC_{\text{ПДВ}}$ – ефективна ставка ПДВ;

$СП_{\text{ПДВ}}$ – загальна ставка податку на додану вартість.

Для розрахунків показників фіскальної ефективності податку на додану вартість скористаємось звітами Державної казначейської служби щодо виконання дохідної частини Державного бюджету України та даних Державної служби статистики щодо рівнів валового внутрішнього продукту та занесемо їх у таблицю 1.

Таблиця 1

Індикатори фіскальної ефективності ПДВ за 2014-2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Податок на додану вартість, млрд. грн.	138,3	178,3	235,4	313,9	374,4
Валовий внутрішній продукт, млрд. грн.	1586,9	1988,5	2385,4	2982,9	3558,7
Кінцеві споживчі витрати домогосподарств, млрд. грн.	1120,8	1723,6	1569,7	2618,1	3196,7
Кінцеві споживчі витрати некомерційних організацій, млрд. грн.	12,87	15,78	18,89	23,86	26,83
Кінцеві споживчі витрати уряду, млрд. грн.	270,9	378,6	491,1	616,6	738,9
Коефіцієнт ефективності ПДВ у ВВП	0,43	0,44	0,49	0,5261	0,5260
Ефективна ставка ПДВ, %	9,8	8,4	11,3	9,6	9,4
Продуктивність ПДВ, %	49,23	42,091	56,59	48,16	47,24

Джерело: розраховано автором на основі даних [3], [7]

Коефіцієнт відношення ефективності податку на додану вартість у ВВП у досліджуваному періоді показав приріст у розмірі 0,9 пунктів за період 2014-2018 рр.

Розрахунки коефіцієнту ефективності ПДВ у ВВП протягом 2014-2016 років демонструють стійку тенденцію до зростання та вказують на підвищення

ефективності податку в ці роки. В той же час показник не змінився за період 2017-2018 року. В середньому фіскальна ефективність ПДВ за аналізований період склала 48,5%. Це фактично доводить, що сумарний індикатор ефективності ПДВ має досить значний для національної економіки рівень.

Аналізуючи отримані дані, ми дійшли до висновку, що ПДВ в Україні за досліджуваний період жодного разу не досяг нормативного значення у 20%. Лише у 2016 році ПДВ показав ефективну ставку у 11,3% та продуктивність ПДВ більш ніж 50%, в той час коли всі періоди до та після 2016 року показують тенденцію до зниження.

Зростання у 2016 році викликано, перш за все, зниженням темпу росту ВВП у досліджуваний період при стабільному рості сплаченого ПДВ до Державного бюджету. В той же час, як вже було зазначено вище, чим ближче індикатор ефективної ставки наближається до нормативної ставки ПДВ, тим ефективнішим є процес адміністрування і застосування ставки податку до бази оподаткування є рівномірнішим.

Індикатор продуктивності ПДВ протягом досліджуваного періоду має хвилеподібну динаміку. Так, у 2014 році він становив 49,23% і досягнувши максимуму у 2016 році на рівні 56,59% він знизився у 2018 році до 47,24%. Це свідчить про зниження рівня оподаткування податкової бази, і, як наслідок зниження загальної фіскальної ефективності ПДВ.

Другою, не менш важливою групою, є показники (індикатори) фіскальної значимості ПДВ, яка складається з :

- фіскальної значимості ПДВ у ВВП;
- фіскальної значимості ПДВ у Державному бюджеті.

Для розрахунку першого показника використаємо наступну формулу:

$$\Phi Z_{\text{ВВП}} = \frac{\text{ПН}_{\text{ПДВ}}}{\text{ВВП}} * 100\% \quad (4)$$

де: $\Phi Z_{\text{ВВП}}$ – фіскальна значимість ПДВ у ВВП;

$\text{ПН}_{\text{ПДВ}}$ – фактичні надходження ПДВ;

ВВП – валовий внутрішній продукт.

Даний показник характеризує перерозподіл ВВП через бюджет держави. Цей показник є дуже важливим для індикації стану перерозподілу ПДВ, так як він є одним з чотирьох основних бюджетотворюючих податків поряд з

податком на прибуток підприємств, податком на доходи фізичних осіб та акцизним податком. Фактично цей показник ілюструє, скільки надходжень податку у відсотках до ВВП припадає на 1% номінальної ставки.

Останнім показником виступає індикатор фіскальної значимості ПДВ у Державному бюджеті. Даний індикатор характеризує фіскальну ефективність податкового управління в системі реалізованих податкових рішень та відображає питому вагу податкових надходжень в доходах бюджету.

Для розрахунку використовують формулу подібну до формули попереднього індикатора, а саме:

$$\Phi Z_{\text{дб}} = \frac{\text{ПН}_{\text{ПДВ}}}{\text{ДБ}} * 100\% \quad (5)$$

де: $\Phi Z_{\text{дб}}$ – фіскальна значимість ПДВ у Державному бюджеті;

$\text{ПН}_{\text{ПДВ}}$ – фактичні надходження ПДВ за досліджуваний період (рік);

ДБ – доходи державного бюджету за досліджуваний період (рік).

На основі звітів Державної казначейської служби щодо виконання дохідної частини Державного бюджету України та даними Державної служби статистики щодо значення ВВП в період 2014-2018 років, розрахуємо вищезазначені показники та занесемо їх у таблицю 2.

Проведений аналіз розрахований показників засвідчив наступні тренди. Так, в період з 2014 по 2018 рік показники частки фіскальної значимості ПДВ у ВВП та у державному бюджету зросли на 1,8 та 1,61 пункти відповідно. Питома вага ПДВ у доходах державного бюджету при середньому значенні 38,03 % коливалась від 38,73% до 40,34%. Розраховані дані також засвідчили, що ПДВ займає вагоме місце у джерелах формування надходжень бюджету України. Так, питома вага ПДВ у ВВП України також демонструє коливання від 8,72% до 10,52% при середньому значенні 9,72%.

Індикатори фіскальної значимості ПДВ за 2014-2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Податок на додану вартість, млрд. грн.	138,3	178,3	235,4	313,9	374,4
Валовий внутрішній продукт, млрд. грн.	1586,9	1988,5	2385,4	2982,9	3558,7
Доходи державного бюджету, млрд. грн.	357,1	534,7	616,3	793,4	928,1
Питома вага ПДВ у ВВП, %	8,72	8,97	9,87	10,52	10,52
Питома вага ПДВ у бюджеті, %	38,73	33,35	38,20	39,56	40,34

Джерело: розраховано автором на основі даних [3], [7]

Виходячи з цього, ми доходимо висновку, що хоча ПДВ і має певний вплив на перерозподіл ВВП через бюджет держави, залежність між надходженнями цього податку до бюджету та зміною величини ВВП майже відсутня.

На нашу думку, збільшення фіскальної ефективності ПДВ можливе за подальше вдосконалення діючої системи адміністрування, ліквідації схем оптимізації сплати, а також реформуванням механізму відшкодування ПДВ.

Висновки. Провівши дослідження фіскальної ефективності податку на додану вартість, ми дійшли до наступних висновків. Аналіз фіскальної значимості податку показав, що через сплату ПДВ Державний бюджет України отримує значну частку доходів, однак, на нашу думку, вона є значно меншою від тієї, що може бути в потенціалі.

Проведені розрахунки щодо оцінки фіскальної значимості ПДВ у структурі ВВП України, засвідчили істотний вплив податку на перерозподіл ВВП через механізм державного бюджету. В той же час оцінка показників динаміки індикаторів фіскальної значимості та ефективності ПДВ показала їх хвилеподібну динаміку, що є наслідком недостатньої стабільності податкового механізму.

Розглядаючи збільшення фіскальної ефективності в контексті оптимізації всієї системи непрямого оподаткування варто відмітити той факт, що протягом аналізованого періоду 2014-2018 років ефективна ставка ПДВ жодного разу не досягала нормативного значення.

Тому виникає необхідність перегляду діючої системи адміністрування та сплати

ПДВ, проведення аналізу експертами-економістами та науковцями впливу на фіскальну ефективність введення диференційованих ставок ПДВ або зниження існуючої ставки.

На нашу думку, не менш важливими чинниками, що негативно впливають на загальний стан фіскальної ефективності ПДВ, є недосконалість чинної системи адміністрування ПДВ, наявність прогалин в законодавстві, які дозволяють суб'єктам підприємництва легально використовувати схеми оптимізації при справлянні цього податку та проблеми бюджетного відшкодування ПДВ.

Виходячи з наведеної проблематики актуальним напрямком є комплексне вдосконалення системи адміністрування ПДВ, яке буде, полягати перш за все, у створенні сучасних методів контролю та відшкодування ПДВ.

В той же час варто відмітити і введення в дію системи електронного адміністрування ПДВ, що в цілому спростило контроль фіскальних органів за розрахунками з ПДВ і може підвищити фіскальну ефективність у рази, але на нашу думку говорити про ефективність таких змін ще зарано, так як вони розраховані, насамперед, на довгостроковий період.

Література:

1. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, редакція від 04.02.2020 р. № 490-IX. Відомості Верховної Ради України. 2010. №13-17. Ст. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах) 2014-2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html.

3. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість. *Галицький економічний вісник*. 2013. С. 118-125.
4. Дахнова О. Є., Білик М. Ю. Оцінка індикаторів фіскальної ефективності ПДВ в Україні. *Молодий вчений*. 2017. С. 431-435.
5. Оксенюк О. І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.08. Львів. 2016. 20 с.
6. Піскова Ж. В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. С. 174-180.
7. Річні звіти Державної Казначейської Служби про виконання державного бюджету за 2014-2018 роки. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
8. Румик І. І. Напрями реформування системи оподаткування. *Економіка України: шляхи виходу із кризи: збірник матеріалів Міжвузівської студентської економічної конференції, 11 грудня 2015 року, Київ* : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2015. С. 161-163.
9. Серебрянський Д. М., Вдовиченко А. М., Зубрицький А. І. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності адміністрування ПДВ Державною фіскальною службою України : рекомендації. Ірпінь: НДІ фінансового права, 2015. 31 с.
10. Слатвінська М. О. Аналіз фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість. *Приазовський економічний вісник*. 2018. С. 148-155.
11. Федун Л. М., Сторожук О. В. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. С. 206-223.
12. Keen M. *The Anatomy of the VAT*. IMF – Fiscal Affairs Department. May 2013. WP/13/111. P. 27.
6. Piskova, Zh. V. (2016), “Formation of a system of indicators of fiscal efficiency of taxes: theory and practice”, *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu*, pp. 174-180.
7. Annual reports of the State Treasury Service on the implementation of the state budget for 2014-2018 (2020), retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
8. Rumyk, I. I. (2015), “Directions for reforming the tax system”, *Ekonomika Ukrainy: shliakhy vykhodu iz kryzy* [Ukraine's economy: ways out of the crisis], zbirnyk materialiv Mizhvuzivskoi studentskoi ekonomichnoi konferentsii [collection of materials of the interuniversity student economic conference], Kyiv, Ukraine, pp. 161-163.
9. Serebrianskyi, D. M. Vdovychenko, A. M. and Zubrytskyi, A. I. (2015), *Metodychni rekomendatsii shchodo otsinky efektyvnosti administruvannia PDV Derzhavnoiu fiskalnoiu sluzhboiu Ukrainy* [Methodical recommendations for assessing the effectiveness of VAT administration by the State Fiscal Service of Ukraine], NDI finansovoho prava, Irpen, Ukraine, 31 p.
10. Slatvinska, M. O. (2018), “Analysis of fiscal efficiency and regulatory role of value added tax”, *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, pp. 148-155.
11. Fedun, L. M. and Storozhuk, O. V. (2016), “Fiscal efficiency of value added tax in Ukraine”, *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, pp. 206-223.
12. Keen, M. (2013), *The Anatomy of the VAT*. IMF – Fiscal Affairs Department. WP/13/111. P. 27.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine “Tax Code of Ukraine”, retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Gross domestic product (at actual prices) 2014-2018 (2020), retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html.
3. Horyn, V. (2013), “Problems of increasing the fiscal efficiency of value added tax”, *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, pp. 118-125.
4. Dakhnova, O. Ye. and Bilyk, M. Iu. (2017), “Assessment of VAT fiscal efficiency indicators in Ukraine”, *Molodyi vchenyi*, pp. 431-435.
5. Okseniuk, O. I. (2016), “Fiscal efficiency of value added tax in the economy of Ukraine”, PhD Thesis, Economy, Lviv, Ukraine, 20 p.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2020 р.